Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Viite:
Lausuntopyyntönne 17.1.2019

Asia:
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi reservipoliisista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 137/2018)

Olen aiemmin antanut lausunnon sisäministeriölle sen asettaman työryhmän laatimasta ehdotuksesta reservipoliisia koskevaksi lainsäädännöksi. Siinä esittämäni kommentit on useilta osin otettu huomioon käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä. Hallituksen esitys tarkastettiin oikeuskanslerinvirastossa siinä vaiheessa, kun sitä koskeva esittelylista jaettiin valtioneuvoston yleisistunnon käsittelyä varten. Esitys täytti tarkastuksen perusteella eduskunnalle antamista koskevat oikeudelliset ja muodolliset vaatimukset.

Hallintovaliokunnalle nyt antamani lausunto perustuu eduskunnan puolustusvaliokunnalle aiemmin antamaani lausuntoon.

Kaavailtu reservipoliisijärjestelmä olisi osa sisäisen turvallisuuden varautumista, Reservipoliisi olisi poliisin reservi sellaisia yllättäviä yhteiskunnallisia tilanteita varten, jotka sitovat poliisin resurssit tilapäisesti, mutta kuitenkin tavanomaista pidemmäksi aikaa. Kysymykseen tulevat tilanteet jaetaan lakiehdotuksessa seuraaviin kategorioihin: *normaaliolojen häiriötilanne*, valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetut *poikkeusolot* ja puolustustilalaissa (1083/1991) tarkoitettu *puolustustila*.

Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain (781/1980) mukaan poliisi voi tietyissä tilanteissa pyytää virka-apua puolustusvoimilta. Pitkittyvät virka-aputilanteet voivat kuitenkin olla ongelmallisia Puolustusvoimien muiden tehtävien näkökulmasta. Poliisi ei voi myöskään varautua poikkeusoloissa tai puolustustilassa käyttämään Puolustusvoimien virka-apua, koska Puolustusvoimien nostaessa omaa valmiuttaan maanpuolustustehtävien johdosta, se joutuisi luopumaan virka-avun antamisesta muille viranomaisille.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Käyntiosoite Snellmaninkatu 1 A, Helsinki • Puhelin 0295 16001 • e-mail etunimi.sukunimi@okv.fi
Postiosoite PL 20, 00023 Valtioneuvosto Telefaksi 09 160 23975 Internet www.okv.fi

Reservipoliisijärjestelmä säästäisi näin Puolustusvoimien resursseja tietyissä tilanteissa. Toisaalta hallituksen esityksessä todetaan reservipoliisien rekrytoinnista, että tehtävään sopivia henkilöitä voisi löytyä Puolustusvoimien reservistä. Tällaisia henkilöitä Puolustusvoimat saattavat kriisitilanteessa joutua toteamaan kouluttaneensa tavallaan turhaan, jos he eivät tosiasiallisesti tulisi toimimaan koulutustaan vastaavissa tehtävissä ollessaan varattuja reservipoliisitehtäviin. Tällä seikalla ei kuitenkaan liene ratkaisevan suurta merkitystä Puolustusvoimille, koska reservipoliiseiksi olisi suunnitellun mukaan tarkoitus värvätä vain 1000 henkilöä.

Sisäministeriölle antamassani lausunnossa esitin pohdittavaksi, onko työryhmän ehdottama ampuma-aseiden käyttöoikeuden antaminen reservipoliisille riittävän perusteltua. Pohdin tuolloin muun muassa koulutuksen riittävyyttä.

Tältä osin käsiteltävänä oleva hallituksen lakisesitys eroaa sisäministeriön työryhmän ehdotuksesta siten, että ampuma-aseiden käyttöoikeus ehdotetaan annettavaksi reservipoliisille ainoastaan *poikkeusoloissa* ja *puolustustilassa*, mutta ei *normaaliolojen häiriötilanteissa*. Reservipoliisin koulutus tulisi olemaan vakinaisen poliisi koulutusta huomattavasti lyhyempi. Kuitenkin voimankäyttökoulutuksen osalta todetaan hallituksen esityksessä, että sitä olisi tarkoitus antaa reservipoliisille samassa laajuudessa kuin vakinaiselle poliisille.

Pohdittaessa, onko ampuma-aseiden käyttöoikeuden antaminen reservipoliiseille perusteltua, on erotettava kaksi osatekijää; toisaalta tehokkaan ja turvallisen ampumatekniikan omaksuminen ja toisaalta siitä päättäminen, missä tilanteessa ampuma-asetta on perusteltua käyttää tai sen käyttämisellä uhata. Tähän päätösharkintaan, jota usein on tehtävä hyvin nopeasti, sisältyy oikeudellista harkintaa, jossa osaksi kirjavan koulutustaustan omaavalla reservipoliisilla voidaan olettaa olevan heikommat eväät menestyä, kuin pidemmän ammattikoulutuksen ja käytännön kokemuksen omaavalla vakinaisella poliisilla. Lisäksi lähtökohtana on, että päävastuu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidossa on vakinaisella poliisilla. Poikkeusolojen tilanteisiin on luonnollisesti koulutuksella hyvä varautua.

Reservipoliisijärjestelmän luomiseen ja ylläpitämiseen saattaa liittyä erilaisia epävarmuus- ja riskitekijöitä, mutta tältä osin kysymys on enemmänkin tarkoituksenmukaisuusharkinnan piiriin kuuluvista seikoista, joilla ei ole välitöntä yhteyttä oikeuskanslerin tehtävään laillisuusvalvojana. Käytännössä lienee niin, että Puolustusvoimien kouluttamassa reservissä olisi henkilöitä, jotka reservipoliisin täydennyskoulutuksen jälkeen voisivat toimia reservipoliiseina.

Oikeuskansleri Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri Tom Smeds

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Käyntiosoite Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
Postiosoite PL 20, 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 0295 16001
Telefaksi 09 160 23975
e-mail etunimi.sukunimi@okv.fi
Internet www.okv.fi